ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 9ης Ιουλίου 2009 *

Στην υπόθεση C-204/08,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, υποβληθείσα από το Bundesgerichtshof (Γερμανία) με απόφαση της 22ας Απριλίου 2008, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Μαΐου 2008, στο πλαίσιο της δίκης

Peter Rehder

κατά

Air Baltic Corporation,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, πρόεδρο τμήματος, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász (εισηγητή), Γ. Αρέστη και J. Malenovský, δικαστές,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

γενικός εισαγγελέας: M. Poiares Maduro
γραμματέας: N. Nanchev, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 1ης Απριλίου 2009,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— ο P. Rehder, εκπροσωπούμενος από τον J. Kummer, Rechtsanwalt,

— η Air Baltic Corporation, εκπροσωπούμενη από τον G.-S. Hök, Rechtsanwalt,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Lumma και την J. Kemper,

— η Τσεχική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον M. Smolek,

— η Λετονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την E. Eihmane και τον U. Dreimanis,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον L. Seeboruth,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τις A.-M. Rouchaud-Joët και S. Grünheid,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς την ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του P. Rehder και της Air Baltic Corporation (στο εξής: Air Baltic) κατόπιν ματαιώσεως της πτήσεως για την οποία ο πρώτος είχε κρατήσει θέση στην εταιρία αυτή προκειμένου να μεταβεί από το Μόναχο (Γερμανία) στο Βίλνιους (Λιθουανία).

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική ρύθμιση

3 Ο κανονισμός 44/2001 τέθηκε σε ισχύ την 1η Μαρτίου 2002 και, σύμφωνα με το άρθρο του 68, παράγραφος 1, αντικαθιστά τη Σύμβαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, όπως έχει τροποποιηθεί (ΕΕ 1998, C 27, σ. 1, στο εξής: Σύμβαση των Βρυξελλών).

4 Στην πρώτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού αυτού εκτίθεται ότι «[η] Κοινότητα θέτει ως στόχο τη διατήρηση και την ανάπτυξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης μέσα στον οποίο να εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Προκειμένου να δημιουργήσει σταδιακά έναν τέτοιο χώρο, η Κοινότητα πρέπει να θεσπίσει, μεταξύ άλλων, μέτρα στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας σε αστικές υποθέσεις, τα οποία είναι αναγκαία για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς».

5 Κατά τη δεύτερη περίοδο της δεύτερης αιτιολογικής σκέψεως του κανονισμού 44/2001, «[ε]ίναι ουσιώδης η θέσπιση διατάξεων σχετικά με την ενοποίηση των κανόνων σύγκρουσης δικαιοδοσίας στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις καθώς και σχετικά με την απλούστευση των διατυπώσεων για την ταχεία και απλή αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων κρατών μελών που δεσμεύονται από τον εν λόγω κανονισμό».

6 Στην πρώτη περίοδο της ενδέκατης αιτιολογικής σκέψεως του κανονισμού 4/2001 εκτίθεται ότι «[ο]ι κανόνες δικαιοδοσίας πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσιδικίας της κατοικίας του εναγομένου και η δωσιδικία αυτή πρέπει να ισχύει πάντοτε, εκτός από μερικές συγκεκριμένες περιπτώσεις όπου το επίδικο αντικείμενο ή η αυτονομία των μερών δικαιολογεί άλλο συνδετικό παράγοντα».

7 Στη δωδέκατη αιτιολογική σκέψη του ίδιου κανονισμού εκτίθεται ότι «[η] δωσιδικία της κατοικίας του εναγομένου πρέπει να συμπληρωθεί από εναλλακτικές δωσιδικίες που θα ισχύουν λόγω του στενού συνδέσμου μεταξύ του δικαστηρίου και της διαφοράς ή για τη διευκόλυνση του έργου της δικαιοσύνης».

8 Οι κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας τους οποίους θέτει ο κανονισμός 44/2001 περιλαμβάνονται στο κεφάλαιό του ΙΙ, το οποίο αποτελείται από τα άρθρα 2 έως 31.

9 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, το οποίο αποτελεί μέρος του επιγραφόμενου «Γενικές διατάξεις» τμήματος 1 του εν λόγω κεφαλαίου ΙΙ, ορίζει:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

10 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, το οποίο περιλαμβάνεται στο ίδιο τμήμα 1, ορίζει:

«Τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους μπορούν να εναχθούν ενώπιον των δικαστηρίων άλλου κράτους μέλους μόνο σύμφωνα με τους κανόνες που περιλαμβάνονται στα τμήματα 2 έως 7 του παρόντος κεφαλαίου.»

11 Κατά το άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001, το οποίο περιλαμβάνεται στο επιγραφόμενο «Ειδικές δικαιοδοσίες» τμήμα 2 του κεφαλαίου ΙΙ:

«Πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί να εναχθεί σε άλλο κράτος μέλος:

1) α) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή·

β) για τους σκοπούς της εφαρμογής της παρούσας διάταξης και εφόσον δεν συμφωνήθηκε διαφορετικά, ο τόπος εκπλήρωσης της επίδικης παροχής είναι:

— εφόσον πρόκειται για πώληση εμπορευμάτων ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παράδοση των εμπορευμάτων·

— εφόσον πρόκειται για παροχή υπηρεσιών ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παροχή των υπηρεσιών·

γ) το στοιχείο α΄ εφαρμόζεται, εφόσον δεν εφαρμόζεται το στοιχείο β΄».

12 Το άρθρο 60, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού ορίζει:

«Για την εφαρμογή του ανά χείρας κανονισμού, εταιρία ή άλλο νομικό πρόσωπο έχει την κατοικία της στον τόπο στον οποίο έχει:

α) την καταστατική της έδρα

β) την κεντρική της διοίκηση ή

γ) την κύρια εγκατάστασή της.»

13 Το άρθρο 71, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού ορίζει:

«Ο παρών κανονισμός δεν θίγει τις συμβάσεις στις οποίες τα κράτη μέλη είναι μέρη και οι οποίες σε ειδικά θέματα, ρυθμίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση ή την εκτέλεση αποφάσεων.»

14 Ο κανονισμός (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημιώσεως των επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση αρνήσεως επιβιβάσεως και ματαιώσεως ή μεγάλης καθυστερήσεως της πτήσεως και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 295/91 (ΕΕ L 46, σ. 1), διατυπώνει την αρχή της

αποζημιώσεως των επιβατών στο πλαίσιο των διεθνών αεροπορικών μεταφορών σε περίπτωση ματαιώσεως μιας πτήσεως. Το άρθρο 5 του κανονισμού αυτού, το οποίο επιγράφεται «Ματαίωση», ορίζει:

«1. Σε περίπτωση ματαίωσης μιας πτήσης, οι επιβάτες δικαιούνται:

[…]

γ) αποζημίωση από τον πραγματικό αερομεταφορέα σύμφωνα με το άρθρο 7, εκτός αν έχουν πληροφορηθεί τη ματαίωση:

[…]»

15 Το άρθρο 7, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, το οποίο επιγράφεται «Δικαίωμα αποζημίωσης», ορίζει:

«Όταν γίνεται παραπομπή στο παρόν άρθρο, ο επιβάτης λαμβάνει αποζημίωση ύψους:

α) 250 ευρώ για όλες τις πτήσεις έως και 1 500 χιλιομέτρων

[…]».

16 Κατά το άρθρο 12, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού:

«Ο παρών κανονισμός δεν θίγει τα δικαιώματα του επιβάτη για περαιτέρω αποζημίωση. Η χορηγούμενη δυνάμει του παρόντος κανονισμού αποζημίωση μπορεί να εκπίπτει από την τυχόν περαιτέρω αποζημίωση.»

Η Σύμβαση του Μόντρεαλ

17 Η Σύμβαση για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές, η οποία συνήφθη στο Μόντρεαλ στις 28 Μαΐου 1999 (στο εξής: Σύμβαση του Μόντρεαλ), υπογράφτηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις 9 Δεκεμβρίου 1999, εγκρίθηκε εξ ονόματός της με την απόφαση 2001/539/ΕΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2001 (ΕΕ L 194, σ. 38) και τέθηκε σε ισχύ, όσον αφορά την Κοινότητα, στις 28 Ιουνίου 2004. Το άρθρο 19 της Συμβάσεως αυτής, το οποίο επιγράφεται «Καθυστέρηση», ορίζει:

«Ο μεταφορέας ευθύνεται για τη ζημία που προκαλείται εξ αιτίας της καθυστέρησης της αεροπορικής μεταφοράς επιβατών, αποσκευών ή φορτίου. […]»

18 Το άρθρο 33, παράγραφος 1, της Συμβάσεως του Μόντρεαλ, το οποίο επιγράφεται «Δικαιοδοσία», έχει ως εξής:

«Η αγωγή αποζημίωσης ασκείται, κατ' επιλογήν του ενάγοντος, στην επικράτεια ενός των συμβαλλομένων κρατών είτε ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου κατοικίας του μεταφορέα ή του κύριου τόπου των δραστηριοτήτων του ή του τόπου που έχει εγκατάσταση, μέσω των οποίων συνήφθη η σύμβαση, είτε ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου προορισμού.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

19 Ο P. Rehder, κάτοικος Μονάχου, είχε κρατήσει στην Air Baltic, η οποία εδρεύει στη Ρίγα (Λετονία), θέση για μια πτήση από το Μόναχο προς το Βίλνιους. Η απόσταση μεταξύ Μονάχου και Βίλνιους είναι λίγο μικρότερη από 1 500 χιλιόμετρα. Γύρω στα 30 λεπτά πριν από την προβλεπόμενη ώρα αναχωρήσεως από το Μόναχο, οι επιβάτες πληροφορήθηκαν ότι ματαιώθηκε η πτήση τους. Κατόπιν τροποποιήσεως, από την Air Baltic, της κρατήσεως θέσεως, ο αναιρεσείων επιβιβάστηκε σε αεροσκάφος με προορισμό το Βίλνιους μέσω Κοπεγχάγης και έφθασε στον προορισμό του πάνω από 6 ώρες μετά την ώρα στην οποία επρόκειτο κανονικά να φθάσει με την πτήση στην οποία αρχικά είχε κρατήσει θέση.

20 Με αγωγή που άσκησε ενώπιον του Amtsgericht Erding, στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται το αεροδρόμιο του Μονάχου, ο P. Rehder ζήτησε να υποχρεωθεί η Air Baltic να του καταβάλει αποζημίωση ποσού 250 ευρώ σύμφωνα με τα άρθρα 5, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄, και 7, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, του κανονισμού 261/2004. Εκτιμώντας ότι οι υπηρεσίες αεροπορικής μεταφοράς παρέχονται εντός του τόπου αναχωρήσεως του αεροσκάφους, οπότε ο τόπος εκπληρώσεως της συμβατικής υποχρεώσεως είναι κατά το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 το αεροδρόμιο αναχωρήσεως, και εν προκειμένω το αεροδρόμιο του Μονάχου, το Amtsgericht Erding έκρινε ότι έχει δικαιοδοσία όσον αφορά την αγωγή αποζημιώσεως του P. Rehder.

21 Κατόπιν εφέσεως που άσκησε η Air Baltic, το Oberlandesgericht München, εκτιμώντας ότι οι υπηρεσίες αεροπορικής μεταφοράς παρέχονται εντός του τόπου της έδρας της αεροπορικής εταιρίας, εξαφάνισε την απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου. Κατά της εν λόγω αποφάσεως του δευτεροβαθμίου δικαστηρίου ο P. Rehder άσκησε αναίρεση ενώπιον του Bundesgerichtshof.

22 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι το ζήτημα αν το Amtsgericht Erding έχει εν προκειμένω δικαιοδοσία εξαρτάται από την ερμηνεία του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001. Σημειώνει ότι σχετικά με την πρώτη περίπτωση της ίδιας διατάξεως, η οποία αφορά την πώληση εμπορευμάτων, το Δικαστήριο έχει κρίνει κατ' αρχάς ότι ο εν λόγω κανόνας ειδικής δικαιοδοσίας σε διαφορές εκ συμβάσεως ανάγει τον τόπο παραδόσεως σε αυτοτελές κριτήριο συνδέσεως, το οποίο ισχύει για όλες τις αγωγές που έχουν ως βάση την ίδια σύμβαση πωλήσεως εμπορευμάτων και όχι μόνο για εκείνες που έχουν ως βάση την υποχρέωση παραδόσεως αυτή καθ' εαυτή (απόφαση της 3ης Μαΐου 2007, C-386/05, Color Drack, Συλλογή 2007, σ. I-3699, σκέψη 26). Στη συνέχεια, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι ο εν λόγω κανόνας έχει εφαρμογή και όταν πρόκειται για περισσότερους τόπους παραδόσεως εμπορευμάτων και ότι, στην περίπτωση αυτή, ως τόπος εκπληρώσεως πρέπει να νοείται ο τόπος που εξασφαλίζει τον στενότερο σύνδεσμο μεταξύ της συμβάσεως και του δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία, ο δε στενότερος αυτός σύνδεσμος υπάρχει κατά κανόνα στον τόπο της κύριας παραδόσεως, η οποία πρέπει να καθορίζεται βάσει οικονομικών κριτηρίων (προαναφερθείσα απόφαση Color Drack, σκέψη 40). Τέλος, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, αν δεν μπορεί να καθοριστεί ο τόπος της κύριας παραδόσεως, κάθε ένας από τους τόπους παραδόσεως έχει επαρκή σύνδεσμο εγγύτητας με τα υλικά στοιχεία της διαφοράς και ότι, στην περίπτωση αυτή, ο ενάγων δύναται να εναγάγει τον εναγόμενο ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου παραδόσεως που ο ίδιος επιλέγει (προαναφερθείσα απόφαση Color Drack, σκέψη 42).

23 Ωστόσο, το Bundesgerichtshof υπογραμμίζει ότι, κατά τα λοιπά, το Δικαστήριο ρητώς εξέθεσε, στη σκέψη 16 της προαναφερθείσας αποφάσεως Color Drack, ότι οι κρίσεις του περιορίζονται στην περίπτωση που υπάρχουν περισσότεροι τόποι παραδόσεως εντός μόνον ενός κράτους μέλους και δεν προδικάζουν την απάντηση που πρέπει να δοθεί όταν υπάρχουν περισσότεροι τόποι παραδόσεως εντός περισσοτέρων κρατών μελών.

24 Κατά συνέπεια, το Bundesgerichtshof διερωτάται αν, λαμβανομένων υπόψη των στόχων του κανονισμού 44/2001 να ενοποιηθούν και να καταστούν προβλέψιμοι οι κανόνες δικαιοδοσίας και να καθοριστεί ενιαίος τόπος εκπληρώσεως, ο οποίος, κατ' αρχήν, είναι ο τόπος στον οποίο υπάρχει ο στενότερος σύνδεσμος μεταξύ της διαφοράς

και του δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία, πρέπει να ερμηνευθεί κατά τον ίδιο τρόπο το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 και, κατ' αρχήν, να επικεντρωθεί, μόνο σε έναν τόπο εκπληρώσεως η δικαιοδοσία και για διαφορές σχετικά με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από σύμβαση διεθνούς αεροπορικής μεταφοράς, παρά το γεγονός ότι, στο πλαίσιο μιας τέτοιας συμβάσεως, δεν είναι εύκολο να καθοριστεί χωρίς αμφιβολία ο τόπος εντός του οποίου στην ουσία παρέχονται οι υπηρεσίες.

25 Κατόπιν αυτών, το Bundesgerichtshof αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να θέσει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Πρέπει το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β΄, δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού [44/2001] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι και στην περίπτωση αεροπορικών ταξιδιών από ένα κράτος μέλος της Κοινότητας σε άλλο πρέπει να γίνει δεκτός ως ενιαίος τόπος εκπληρώσεως όλων των συμβατικών υποχρεώσεων ο καθοριστέος βάσει οικονομικών κριτηρίων τόπος της κύριας παροχής;

2) Σε περίπτωση που πρέπει να καθοριστεί ενιαίος τόπος εκπληρώσεως: βάσει ποιων κριτηρίων πρέπει να γίνει ο καθορισμός του; Συγκεκριμένα, ο ενιαίος τόπος εκπληρώσεως καθορίζεται από τον τόπο αναχωρήσεως ή από τον τόπο αφίξεως του αεροσκάφους;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

26 Πριν εξεταστούν τα ερωτήματα που έθεσε το αιτούν δικαστήριο, πρέπει κατ' αρχάς να σημειωθεί ότι με ορισμένες από τις παρατηρήσεις που κατατέθηκαν ενώπιον του

Δικαστηρίου τέθηκε το ζήτημα αν, σε μια κατάσταση όπως αυτή της κύριας δίκης, το άρθρο 33 της Συμβάσεως του Μόντρεαλ έχει εφαρμογή για να καθοριστεί το δικαστήριο που έχει δικαιοδοσία.

27 Πρέπει να σημειωθεί συναφώς ότι το δικαίωμα που ο αναιρεσείων της κύριας δίκης επικαλείται εν προκειμένω, το οποίο αντλείται από το άρθρο 7 του κανονισμού 261/2004, συνίσταται σε ένα δικαίωμα μιας κατ' αποκοπήν και τυποποιημένης αποζημιώσεως του επιβάτη μετά τη ματαίωση μιας πτήσεως, δικαίωμα που είναι ανεξάρτητο από την αποκατάσταση της ζημίας στο πλαίσιο του άρθρου 19 της Συμβάσεως του Μόντρεαλ (βλ. απόφαση της 10ης Ιανουαρίου 2006, C-344/04, IATA και ELFAA, Συλλογή 2006, σ. I-403, σκέψεις 43 έως 46). Έτσι, τα δικαιώματα που στηρίζονται αντιστοίχως στις εν λόγω διατάξεις του κανονισμού 261/2004 και της Συμβάσεως του Μόντρεαλ εντάσσονται σε διαφορετικά κανονιστικά πλαίσια.

28 Επομένως, η αγωγή της κύριας δίκης, εφόσον ασκήθηκε βάσει μόνον του κανονισμού 261/2004, πρέπει να εξεταστεί με γνώμονα τον κανονισμό 44/2001.

29 Με τα ερωτήματά του, τα οποία πρέπει να εξεταστούν μαζί, το αιτούν δικαστήριο ζητεί στην ουσία από το Δικαστήριο να διευκρινίσει κατά ποιον τρόπο πρέπει να ερμηνευθούν οι περιλαμβανόμενοι στο άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 όροι «ο τόπος του κράτους μέλους όπου, δυνάμει της σύμβασης, έγινε ή έπρεπε να γίνει η παροχή των υπηρεσιών», σε περίπτωση αεροπορικής μεταφοράς προσώπων από ένα κράτος μέλος σε άλλο κράτος μέλος, στο πλαίσιο αγωγής αποζημιώσεως στηριζόμενης στον κανονισμό 261/2004.

30 Στην πραγματικότητα, με τα ερωτήματα αυτά, το Δικαστήριο ερωτάται αν, σε περίπτωση παροχής υπηρεσιών όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, στους εν λόγω όρους πρέπει να δοθεί η ίδια ερμηνεία που το Δικαστήριο έδωσε στην πρώτη περίπτωση της εν λόγω διατάξεως με την προαναφερθείσα απόφασή του Color Drack όταν είναι περισσότεροι οι τόποι παραδόσεως εμπορευμάτων εντός του ίδιου κράτους μέλους.

31 Στη σκέψη 18 της προαναφερθείσας αποφάσεως Color Drack, το Δικαστήριο, για να απαντήσει στο ερώτημα που είχε τεθεί, στηρίχθηκε στο ιστορικό, στους σκοπούς και στο σύστημα του κανονισμού 44/2001.

32 Εν προκειμένω, το Δικαστήριο υπενθύμισε κατ' αρχάς ότι ο κατά το άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 κανόνας ειδικής δικαιοδοσίας σε διαφορές εκ συμβάσεως, ο οποίος συμπληρώνει τον βασικό κανόνα δικαιοδοσίας του δικαστηρίου του τόπου κατοικίας του εναγομένου, υπαγορεύεται από ένα στόχο εγγύτητας και δικαιολογείται από τον στενό σύνδεσμο μεταξύ της συμβάσεως και του δικαστηρίου που καλείται να εκδικάσει τη σχετική διαφορά (προαναφερθείσα απόφαση Color Drack, σκέψη 22).

33 Στη συνέχεια, το Δικαστήριο σημείωσε ότι, όσον αφορά τον τόπο εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που απορρέουν από συμβάσεις πωλήσεως εμπορευμάτων, ο κανονισμός 44/2001, στο άρθρο του 5, σημείο 1, στοιχείο β', πρώτη περίπτωση, ορίζει αυτοτελώς αυτό το κριτήριο συνδέσεως, προκειμένου να ενισχύσει τον στόχο ενοποιήσεως των κανόνων δικαιοδοσίας και τον στόχο προβλεψιμότητας. Ετσι, σε τέτοιες περιπτώσεις, ο τόπος παραδόσεως των εμπορευμάτων ανάγεται σε αυτοτελές κριτήριο συνδέσεως, το οποίο ισχύει για όλες τις αγωγές που στηρίζονται στην ίδια σύμβαση πωλήσεως (προαναφερθείσα απόφαση Color Drack, σκέψεις 24 και 26).

34 Υπό το φως των στόχων εγγύτητας και προβλεψιμότητας, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο κανόνας του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', πρώτη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 έχει εφαρμογή και όταν είναι περισσότεροι οι τόποι παραδόσεως εμπορευμάτων εντός του ίδιου κράτους μέλους, εξυπακουομένου ότι μόνον ένα δικαστήριο πρέπει να έχει δικαιοδοσία να εκδικάσει όλες τις αγωγές που στηρίζονται στη σύμβαση (προαναφερθείσα απόφαση Color Drack, σκέψεις 36 και 38).

35 Τέλος, σε μια τέτοια περίπτωση όπου είναι περισσότεροι οι τόποι παραδόσεως εμπορευμάτων εντός του ίδιου κράτους μέλους, το Δικαστήριο έκρινε ότι ο τόπος που εξασφαλίζει τον στενότερο σύνδεσμο μεταξύ της συμβάσεως και του δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία είναι ο τόπος της κύριας παραδόσεως, η οποία πρέπει να καθορίζεται βάσει οικονομικών κριτηρίων, και ότι, αν δεν υπάρχει δυνατότητα καθορισμού του τόπου της κύριας παραδόσεως, κάθε ένας από τους τόπους παραδόσεως έχει επαρκή σύνδεσμο εγγύτητας με τα υλικά στοιχεία της διαφοράς, οπότε ο ενάγων δύναται να

εναγάγει τον εναγόμενο ενώπιον του δικαστηρίου του τόπου παραδόσεως που ο ίδιος επιλέγει (προαναφερθείσα απόφαση Color Drack, σκέψεις 40 και 42).

36 Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι κρίσεις στις οποίες το Δικαστήριο στηρίχθηκε για να καταλήξει στην ερμηνεία που δόθηκε με την προαναφερθείσα απόφαση Color Drack ισχύουν και όσον αφορά τις συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, περιλαμβανομένων των περιπτώσεων όπου η παροχή αυτή δεν γίνεται εντός μόνον ενός κράτους μέλους. Συγκεκριμένα, οι περιεχόμενοι στον κανονισμό 44/2001 κανόνες ειδικής δικαιοδοσίας όσον αφορά τις συμβάσεις πωλήσεως εμπορευμάτων και παροχής υπηρεσιών έχουν το ίδιο ιστορικό, επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό και κατέχουν την ίδια θέση στο σύστημα του κανονισμού αυτού.

37 Οι στόχοι εγγύτητας και προβλεψιμότητας, οι οποίοι επιδιώκονται με την επικέντρωση της δικαιοδοσίας στον τόπο παροχής υπηρεσιών βάσει της σχετικής συμβάσεως και με τον καθορισμό ενιαίας δικαιοδοσίας για όλες τις αγωγές που στηρίζονται στη σύμβαση αυτή, συνεπάγονται να μη γίνει διαφοροποίηση όταν πρόκειται για περισσότερους τόπους παροχής των σχετικών υπηρεσιών εντός διαφορετικών κρατών μελών. Συγκεκριμένα, μια τέτοια διαφοροποίηση, πέρα από το γεγονός ότι δεν θα στηριζόταν στις διατάξεις του κανονισμού 44/2001, θα βρισκόταν σε αντίφαση με τον σκοπό που κυριάρχησε κατά την έκδοση του κανονισμού αυτού, ο οποίος, με την ενοποίηση των κανόνων άρσεως των συγκρούσεων δικαιοδοσίας σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, συμβάλλει στην ανάπτυξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης καθώς και στην εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς εντός της Κοινότητας (βλ. πρώτη και δεύτερη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 44/2001).

38 Κατά συνέπεια, και στις περιπτώσεις που υπάρχουν περισσότεροι τόποι παροχής υπηρεσιών εντός διαφορετικών κρατών μελών πρέπει να αναζητείται ο τόπος που εξασφαλίζει τον στενότερο σύνδεσμο μεταξύ της σχετικής συμβάσεως και του δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία, και μάλιστα ο τόπος στον οποίο, βάσει της συμβάσεως αυτής, πρέπει να γίνει η κύρια παροχή υπηρεσιών.

39 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται εξαρχής ότι, όπως παρατήρησε το αιτούν δικαστήριο, ο τόπος της έδρας ή της κύριας εγκαταστάσεως της σχετικής αεροπορικής εταιρίας δεν έχει τον αναγκαίο στενό σύνδεσμο με τη σύμβαση. Συγκεκριμένα, οι πράξεις και οι

ενέργειες που γίνονται με βάση αυτόν τον τόπο, όπως, ιδίως, η θέση στη διάθεση των επιβατών κατάλληλου αεροσκάφους και κατάλληλου πληρώματος, είναι μέτρα διοικητικής υποστηρίξεως και προετοιμασίας για την εκτέλεση της συμβάσεως αεροπορικής μεταφοράς και δεν είναι υπηρεσίες των οποίων η παροχή θα συνδεόταν με αυτό καθ' εαυτό το περιεχόμενο της συμβάσεως. Το ίδιο ισχύει για τον τόπο συνάψεως της συμβάσεως αεροπορικής μεταφοράς και για τον τόπο εκδόσεως του εισιτηρίου.

40 Συγκεκριμένα, οι υπηρεσίες των οποίων η παροχή αντιστοιχεί στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που απορρέουν από μια σύμβαση αεροπορικής μεταφοράς προσώπων είναι η χορήγηση κάρτας επιβιβάσεως, καθώς και η επιβίβαση των επιβατών και η υποδοχή τους εντός του αεροσκάφους στον συμπεφωνημένο τόπο απογειώσεως, η αναχώρηση του αεροσκάφους στην προβλεπόμενη ώρα, η μεταφορά των επιβατών και των αποσκευών τους από τον τόπο αναχωρήσεως στον τόπο αφίξεως, η φροντίδα των επιβατών κατά τη διάρκεια της πτήσεως και, τέλος, η αποβίβασή τους, υπό συνθήκες ασφάλειας, στον τόπο προσγειώσεως και στην ώρα που προβλέπονται στη σχετική σύμβαση μεταφοράς. Υπό το πρίσμα αυτό, ούτε οι ενδεχόμενες ενδιάμεσες στάσεις του αεροσκάφους έχουν επαρκή σύνδεσμο με το ουσιώδες μέρος των υπηρεσιών που απορρέουν από την εν λόγω σύμβαση.

41 Πάντως, οι μόνοι τόποι που έχουν άμεσο σύνδεσμο με τις εν λόγω υπηρεσίες, οι οποίες παρέχονται για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που συνδέονται με το αντικείμενο της συμβάσεως, είναι οι τόποι αναχωρήσεως και αφίξεως του αεροσκάφους, διευκρινιζομένου ότι οι όροι «τόποι αναχωρήσεως και αφίξεως» πρέπει να νοηθούν υπό την έννοια ότι είναι οι συμπεφωνημένοι στη σχετική σύμβαση μεταφοράς που συνήφθη μόνο με μία αεροπορική εταιρία η οποία είναι ο πραγματικός μεταφορέας.

42 Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί εν προκειμένω ότι, αντιθέτως προς τις παραδόσεις εμπορευμάτων σε διαφορετικούς τόπους, οι οποίες αποτελούν χωριστές και ποσοτικοποιήσιμες πράξεις όσον αφορά τον καθορισμό της κύριας παροχής βάσει οικονομικών κριτηρίων, οι αεροπορικές μεταφορές αποτελούν, ως εκ της φύσεώς τους, υπηρεσίες που με αδιαίρετο και ενιαίο τρόπο παρέχονται από τον τόπο αναχωρήσεως στον τόπο αφίξεως του αεροσκάφους, οπότε σε τέτοιες περιπτώσεις δεν μπορεί να διακριθεί, βάσει ενός οικονομικού κριτηρίου, ένα χωριστό μέρος της παροχής το οποίο θα ήταν η κύρια παροχή που παρέχεται σε συγκεκριμένο τόπο.

43 Υπό τις συνθήκες αυτές, τόσο ο τόπος αναχωρήσεως όσο και ο τόπος αφίξεως του αεροσκάφους πρέπει εξίσου να θεωρηθούν ως οι τόποι της κύριας παροχής των υπηρεσιών που αποτελούν το αντικείμενο μιας συμβάσεως αεροπορικής μεταφοράς.

44 Κάθε ένας από τους δύο αυτούς τόπους έχει επαρκή σύνδεσμο εγγύτητας με τα υλικά στοιχεία της διαφοράς και, επομένως, εξασφαλίζει τον επιδιωκόμενο με τους κανόνες ειδικής δικαιοδοσίας που περιλαμβάνονται στο άρθρο 5, σημείο 1, του κανονισμού 44/2001 στενό σύνδεσμο μεταξύ της συμβάσεως και του δικαστηρίου που έχει δικαιοδοσία. Κατά συνέπεια, το πρόσωπο που ζητεί αποζημίωση στηριζόμενη στον κανονισμό 261/2004 δύναται, βάσει του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001, να εναγάγει, κατ' επιλογήν του, τον εναγόμενο ενώπιον του δικαστηρίου στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται ο ένας από τους εν λόγω τόπους.

45 Η εν λόγω δυνατότητα επιλογής που παρέχεται στον ενάγοντα ικανοποιεί, πέρα από το κριτήριο της εγγύτητας, και την απαίτηση προβλεψιμότητας, καθόσον επιτρέπει τόσο στον ενάγοντα όσο και στον εναγόμενο να προσδιορίσουν εύκολα τα δικαστήρια που μπορούν να εκδικάσουν την υπόθεση. Επιπλέον, συνάδει με τον σκοπό ασφάλειας δικαίου, καθόσον, στο πλαίσιο του άρθρου 5, σημείο 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001, η επιλογή του ενάγοντος περιορίζεται σε δύο δικαστήρια. Περαιτέρω, πρέπει να υπομνησθεί ότι κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού ο ενάγων διατηρεί τη δυνατότητα να προσφύγει στο δικαστήριο του τόπου κατοικίας του εναγομένου, δηλαδή εν προκειμένω, βάσει του άρθρου 60, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, στο δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου ο αερομεταφορέας έχει την καταστατική έδρα του, την κεντρική διοίκησή του ή την κύρια εγκατάστασή του, πράγμα που συνάδει με το άρθρο 33 της Συμβάσεως του Μόντρεαλ.

46 Άλλωστε, η εν λόγω δυνατότητα επιλογής, ακόμη και όταν πρόκειται για δικαστήρια που βρίσκονται σε διαφορετικά κράτη μέλη, αναγνωρίζεται στον ενάγοντα και κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου στο πλαίσιο της ειδικής δικαιοδοσίας για διαφορές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας, δικαιοδοσίας η οποία προβλεπόταν από το άρθρο 5, σημείο 3, της Συμβάσεως των Βρυξελλών και αναδιατυπώνεται από το άρθρο 5, σημείο 3, του κανονισμού 44/2001 (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 30ής Νοεμβρίου 1976, 21/76, Bier, αποκαλείται «Ορυχεία ανθρακικού καλίου της Αλσατίας», Συλλογή τόμος 1976, σ. 613, σκέψεις 24 και 25, και της 10ης Ιουνίου 2004, C-168/02, Kronhofer, Συλλογή 2004, σ. I-6009, σκέψη 16 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

47 Κατόπιν όλων των ανωτέρω, στα ερωτήματα που τέθηκαν πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού 44/2001 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, σε περίπτωση αεροπορικής μεταφοράς προσώπων από ένα κράτος μέλος σε άλλο βάσει συμβάσεως που συνήφθη μόνο με μία αεροπορική εταιρία η οποία είναι ο πραγματικός μεταφορέας, το δικαστήριο που έχει δικαιοδοσία να εκδικάσει αγωγή αποζημιώσεως η οποία στηρίζεται στην εν λόγω σύμβαση μεταφοράς και στον κανονισμό 261/2004 είναι, κατ' επιλογήν του ενάγοντος, το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται ο τόπος αναχωρήσεως ή ο τόπος αφίξεως του αεροσκάφους, όπως οι τόποι αυτοί προβλέπονται στην εν λόγω σύμβαση.

Επί των δικαστικών εξόδων

48 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 5, σημείο 1, στοιχείο β', δεύτερη περίπτωση, του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, σε περίπτωση αεροπορικής μεταφοράς προσώπων από ένα κράτος μέλος σε άλλο βάσει συμβάσεως που συνήφθη μόνο με μία αεροπορική εταιρία η οποία είναι ο πραγματικός μεταφορέας, το δικαστήριο που έχει δικαιοδοσία να εκδικάσει αγωγή αποζημιώσεως η οποία στηρίζεται στην εν λόγω σύμβαση μεταφοράς και στον κανονισμό (ΕΚ) 261/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της

11ης Φεβρουαρίου 2004, για τη θέσπιση κοινών κανόνων αποζημιώσεως των επιβατών αεροπορικών μεταφορών και παροχής βοήθειας σε αυτούς σε περίπτωση αρνήσεως επιβιβάσεως και ματαιώσεως ή μεγάλης καθυστερήσεως της πτήσεως και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) 295/91, είναι, κατ' επιλογήν του ενάγοντος, το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου βρίσκεται ο τόπος αναχωρήσεως ή ο τόπος αφίξεως του αεροσκάφους, όπως οι τόποι αυτοί προβλέπονται στην εν λόγω σύμβαση.

(υπογραφές)